

GERE ISTVÁN
A kert és a város

Biztosan azt hiszi, hogy engem érdekel, amiről beszél. Mint mindent, ezt is félreérti. Mármint, hogy hallgatok. Hogy végighallgatom. Fel se merül benne, hogy untat a fecsegése, hogy feltart, hogy ki nem állhatom, ha a nyakamba lihegnek, amikor a homlokomról csurog a veríték, és éppen a mályvák tövéből horolom a gázt. Nem tűnik fel neki, hogy visszafogottan válaszolhatok, és az sem zavarja, ha hallgatásba merülök. Ha egyszer benne rekedne a szó, bizonyosan károsan hatna az egészségére; elkapná és rémesen gyötörmé valamiféle gyomorgörcs vagy csontig ható, reumaszerű fájdalom. Már tapasztaltam, hogy saját szája ízének, hangulatának és fogalmazási készségének megfelelően átalakítva, megnyirbáltan vagy lombosítva adja tovább a híreket, bár ez utóbbiban nem nagyon támaszkodhat némileg hiányos, leegyszerűsítésre hajlamosító szókinccsére. Mégis szereti cikornyázni, mert vágyakozik az ékesszólásra nagyon. Húsz éve a szomszédom, úgyhogy már játszva lefordítom magamban, amit mond. Ha tömegeket említ, akkor tudom, hogy néhány habókosról van szó, akik mindenütt ott vannak, amikor az ég zeng, vagy amikor az égnek szerintük zengenie kéne. Ha azt mondja, hogy valamelyik politikus cáfolta a róla keringő pletykákat, az csupán azt jelenti, hogy az illető tagadta a terhére róttakat, tényekről szó sem esett. Igaz, hogy ezt a tévéből tanulhatta, ahol jobban is odafigyelhetnének az ilyesmire, elvégre van, akinek ez a dolga...

Nem mondom, hogy nem esik jól kicsinyég kinyújtóztatni a derekamat, és nem ártana kimosni a tenyerem élén keletkezett sebet sem, mert újra és újra kiserken belőle a vér, miközben már a gyomot tépkedem a kerítés melletti bazsarózsák közül, de illetlenség lenne faképnél hagynom most, miután a nyári orgonák közt átnyúlva kezét fogtunk. A kerítés túloldalán áll, azon a mezsgyén, amit a kutyája taposott ki őrzáratai közben. Visszaengedem az elhúzott ágat, így csak a hangját hallom, az orgona dús lombja újra eltakarja az arcát. Eredetileg is azért telepítettem őket a kerítés mellé, hogy legalább felőlem elfedjék annak a roncs-telepnek a látványát, amit ő nagyvonalúan alkatrésraktárnak nevez. Ősszel betakartam a tövüket, de ennek dacára elfagytak, és már elsirattam őket, amikor nagy öröömre mégiscsak felszökkentek az új hajtások, és egyszer csak kibomlottak a sötétkék szirmok. Látom előre, hogy ezután majd másféle aggodalmak következnek. Ha olyan szárazság lesz, mint tavaly, akkor megjelenik – az ég tudja, honnan – az utálatos zöld tetvek serege, hogy százalmas fekete csutakká silányítsa a zsenge hajtásokat. Egyelőre azon-

ban nem látszik semmi ilyesmi. Idén jobban oda kell figyelnem, mert tavaly későn vettem észre a megjelenésüket, olyan későn, hogy akkor már a hangyák is felmászta mézgát zabálni a bokrok tetejére. A permetezést elvből kerülöm, s legalább annyira utálok, ha a szomszédtól áthordja a szél a permetet, mint nehézségeinek dübörgését, pedig ő éjt nappallá téve bütyköli és püfögteti őket, hogy aztán felszántsa velük az utcát munkába menet. Amikor ideköltözött, attól rettegetem, hogy disznókat vagy tyúkokat fog tartani, de ez se sokkal jobb.

Mint mondtam, az én szomszédom csekély edukáltsága ellenére is remek beszélőkével van megáldva. Nemcsak, hogy nehéz a szavába vágni, de távol áll tőle minden más személytől származó gondolat igazságának még csak a mérlegelése is. Rendkívül határozott elképzelése van mindentről, és nem tűri el, hogy gondosan felépített gondolati rendszerét valaki értelmetlen közbevetésekkel bolygassa meg. Ebből a szempontból édes mindegy, miről van szó, a gulyáslevesbe kerülő csipetke tojástartalmáról vagy távoli népek minden normális embert – ezek mi vagyunk – elborzasztó szokásairól.

A múlt hónapban az volt a legfontosabb hír, hogy Csoki és Plútó, a két helyi ösellenység között megtörtént a végső összecsapás. Jól kiválasztották a helyet és időpontot a fellépéshez, mert ha a tanúkat utálják is, a közönséget azért szeretik. Menjen híre a dicsőségnek, a győztes neve csengjen ércesen a fülekben. Ezért aztán jó kis cirkuszt rendeztek szombaton délelőtt a központban, amikor a legnagyobb a nyüzsgés. Amíg Csoki lerobbant kocsijában ülve gyanútlanul várakozott a háztartási boltban vásárló, nem kevésbé lerobbant feleségére és egy doboz kibontott sört cirógatott az ölében, Plútó emberei mintegy vezényszóra megjelentek a helyszínen; nyers erőszakkal kicibálták az ártatlant az ülésről, és a merő véletlenségből a náluk lévő – rendes körülmények között mezőgazdasági munkákra használt – szerszámokkal alaposan agyba-főbe verték. Az én szomszédom ismeretlen oknál fogva csak későn értesült az eseményekről, úgyhogy mire a tetthelyre ért, az érdemi események már lezajlottak. Csoki ugyan még ott ült az úttesten, egy hatalmas vértócsa közepén, de a mentősök már rátekertek egy kilométernyi gézt, egyes tagjait pedig kimerevítették, amitől úgy nézett ki a szerencsétlen, mint valami elfuserált köztéri szobor gipszből. Szakmai nonszensz, amit a mentősök műveltek – vélte az én szomszédom. Sejthették volna, hogy ebben az állapotában aligha tudják majd betuszkolni a mentőautóba; meg kell forgatniuk, aztán fejre állítva betolni, mint egy túlméretezett bútort. Csokiné közben reszelős hangon halálos fenyegetéseket szórt a négy égtáj felé a háztartási bolt elől. Kilátásba helyezte, hogy orosz, albán és más nemzetközi barátai bosszúból kiirtják majd a falu egész népes-

ségét, ami ugyan többször is előfordult már a történelemben, de akkor a pestis és a tatárok, valamint az odavissza hullámozó 2. ukrán front végezték el a piszkos munkát. Röpködő átkait ugyan már kevesen hallgatták végig, mert a rendőrök elkezdtek feljegyezni a szemtanúk adatait, és ez a szándék a vízágyúk hatásfokával vetekedve oszlatta szét a tömeget. Annyi ideje nyilván mindenkinek van, hogy egy pillanatra megálljon bámméskodni, ha az orra előtt zajlanak ilyen szánalmasan brutális, de mégse dublőrök által előadott jelenetek, ám hogy valaki többször is beutazzon a városba, és keresztülküzdje magát a tárgyalóterem előtt várakozó feldúlt rokonságon, higgadtan nyilatkozzon valaki ellen vagy valakinek az érdekében, azt épeszű, családját viszontlátani kívánó polgár mégse teheti meg.

A hónap elején aztán más műsor következett. A hatóságok valamiféle régóta körözött profétát fogtak, és rejtélyes okokból mindenáron ki akarták nyuvasztani, de végül el kellett engedniük, mert a bíróság kikacagta a vádemelési javaslatot. Azt is a szomszédtól tudom, hogy mindezek után az illetőt a sajtó is elkezdte piszkolni, elmondták mindennek, szaftos pletykákat terjesztettek róla, végül – azt hiszem – a koma maga is belátta, hogy jobb, ha télakol, és meghúzza magát valahol. Azelőtt is hallottam már a nevét, de úgy gondoltam, hogy csak valamiféle fantáziadús szélhámos, amilyenből már termett egyet-kettőt a magyar róna. Ha jól emlékszem, láttam is őt a tévében – már ha egyáltalán ő az, akire gondolok, és nem keverem össze valakivel –, távgyógyítás közben. Véletlenül se röhögte el magát, pedig egy öregasszonynak, aki egy lakótelepi ház hatodik emeletén lakott, harminc négyzetméteres lakásban, azt javasolta, hogy sürgősen helyezze át az ágyát, mert sugárzó vízerek fölött fekszik, egy másikat pedig rezzenéstelen arccal biztosított róla, hogy az elhunyt rokon akadálymentesen a mennyországba jutott, jól érzi magát, és szívélyes üdvözetét küldi.

Senki sem állíthatja, hogy nem vagyok fogékony az újra, a ráció mentőhálójához azonban egész életemben ragaszkodtam. Volt már, hogy miután megjártam minden jó nevű kórházat, és az orvosok egybehangzó véleménye szerint csöndesen bele kellett volna nyugodnom kripli állapotomba (hogy ezután már csak bottal járok, maximális sebességem a csigáéval lesz egyenlő, és ha pihenni akarok, akkor csak az ágyon fekve, a kissámlai segítségével, farban és térdben derékszögben meghajolva nyugtathatom lábaim a levegőben), egy idős falusi házaspár egyszerű köpölyözéssel mégis meggyógyított – áldom őket haló poraikban is –, csakhogy ők tapasztalati úton tettek szert a tudományukra, nem rézpálcákat rezegtettek a levegőben, és igen határozottan elutasították, amikor pénzben szerettem volna kifejezni hálámat.

A hatóságokat – akik mindig akkor a legszorgalmasabbak, amikor saját magukat kell megvédeniük – nyilván nem az izgatta fel, hogy a mi emberünk kézzrátétel-lel bonyolult nyavalyákat gyógyít, hanem hogy vezető elmeként viselkedik a lelkek birtoklásáért folyó mostanában kiújult harcban. Amit a szomszéd elmondott – ennek a jóembernek a szavait idézve –, abból nem következtettem semmiféle vérlázító forradalmiságra, hiszen amióta ember az ember, szakadatlanul keresi az élet célját, lázasan kutatja a boldogság forrásait, és inaszkadtaig védelmezi, amit megszerzett. Ha ezekről van szó, akkor nyilván mindenkinek lehetnek saját ötletei. Nem vagyok híres politikai éleslátásomról, de ha valaki azt hirdeti, hogy ne próbáld kikerülni mindenféle gyalázatos fúrfanggal az adófizetést, mert azzal a közösségnek okozol kárt; hogy ne azért tartsd be a törvényeket, mert megszegésükért esetleg kérdőre vonhatnak és megbüntethetnek, hanem lelked tisztaságáért, hát én azt az embert nem nevezném rendbontónak vagy lázítónak. Nem kétlem ugyanakkor, hogy a hatóság erre szakosodott emberei ügyesebben olvasnak a sorok között, mint én. Valami nyilvánvalóan piszkálhatta a csőrüket. Ugye, az se mindig derül ki, hogy valaki milyen célból, miféle homályban maradó szándékkal kapja elő az Írást. A mi kis falunkban már 1836-ban jegyzőkönyvbe vették előjárói határozatként, hogy „az olyanok, kik férjehagyott asszonyokat szállással pártolni és bujtokadni bátorkodnak, mint orgazdák meg fognak büntetődni”. A sokat emlegetett eredeti beszédben még csak házasságtörés volt a vád, orgazdaságról nem szólt a fáma, de más tulajdonviszonyok között bizonyosan található összefüggés e fogalmak között. Akkoriban nyilván mindenki tudta, hogy kiről van szó. Az én szomszédom biztosan első kézből értesült volna a részletekről.

El kéne hordanom a levágott gallyakat a betonplaccra, hogy alájuk gyűjthassak, mielőtt újra felkerekedik a szél. Van ott egy nagy kupac száraz gaz is, amit még a múlt héten halmoztam fel. Nem akartam a kukákba gyömöszölni, mert már unom a közelharcot a szemetekkel. Viszont ha újra megsuhintja a zápor, akkor teregethetem szét megint, hogy szikkadjon.

– Simán fölakasztották – mondja a szomszéd, és átkukuskál az orgonavirágok között, hogy láthassa szavai hatását. – Délelőtt kapták el a Lépcsősnél, végighurcolták a Temető utcán, és felakasztották a régi piactéren egy kiszáradt fára. Egy óra se volt az egész, a szavazással együtt. A déli harangszónál már lógott. Hihetetlen. Az ember csak áll, és nem hisz a szemének.

– A Csokit vagy a Plútót? – kérdem én megdöbbenve. Sok jel utalt rá, hogy visszatértünk a tizenhetedik századba, de hogy az ókorba csúszunk vissza, azt ál-

momban se gondoltam volna, még ha nem is tápláltam túlzott illúziókat atyámfiaival kapcsolatban.

– Dehogyan! A Jólbeszélőt! – legyint türelmetlenül a szomszéd, és ráripakodik a körülötte viháncoló kutyára, mire az lekushad, szégyenlősen pislog, aztán a mancsát nyalogatja. – A Jólbeszélőt! Ember, gondolj bele! Fényes nappal, mindenki szeme láttára! Ha nem látom, nem hiszem el.

Jólbeszélőnek hívták azt a sámánt vagy mágust vagy ki a csodát.

A szomszédom sok filmet néz. Tudok róla. Ez megint valami hülyeség. Petőfi Szabadszálláson. Ilyen nincsen, legfeljebb Shakespeare költői képzeletében, a Coriolanusban. De hát az az ember nem politikus. Lehet, hogy sokan, mint jómagam is, csodabogárnak tartják, de pontosan tudom, hogy a népek kedvelik. Még valaki parodizálta is. Trendi volt teljesen, ahogy az unokám mondaná; lépést tartott a korrallal; tetováltatta magát, és gyűrűt hordott a fülében.

– Most ugratsz, vagy mi van? – kérdelem én. Addig birizgáltam az ujjamon a sebet, míg csurom vér lett a kezem. Meg kell mosnom. A kerti csap alól felrebben a fürdőző rigó; letelepszik a mandulafára, és dühösen rázza szárnyairól a vízcseppeket. Bocsánat, tündérem. Csobog a víz, de azért hallom, amit a szomszéd mond.

– Próbáltalak felhívni, de nem vetted fel. Egy-két szavazaton múltott az egész. Tényleg. Úgy tizenegy óra körül csörgettelek. Mi a túrónak van neked telefonod, ha állandóan ki van kapcsolva?

Ez a mániájuk. Ne kapcsolj ki! Vidd magaddal a bu-dira is!

– Lehet, hogy a fűnyíró zajától nem hallottam. Későn fogtam hozzá, mert nehezen száradt fel a harmat. Ha nedves a fű, akkor kész gyötrelem... Azt akarod mondani, hogy azt a szerencsétlent egyszerűen meglincselték? Itt, a mi falunkban?

– Igen, igen. Igen, illetve dehogyan. Tökéletesen demokratikusan zajlott minden, mintha meg lett volna írva: forgatókönyv szerint, mint a túlélő show-ban. Szavazás, szavazatszámolás, bizottság, idióta javaslatok, hogy mi kerüljön bele a jegyzőkönyvbe, ujjongás és köpködés. Sajnálhatod, hogy nem voltál ott. Éppenséggel délután is lenyírhattad volna a füvet, láthatod, hogy nem kaptál volna napszúrás. Most már cseszheted. Ilyesmi nem fordul elő újra egyhamar. Meg voltam döbbenve, hogy mennyire elszabadultak a szenvedélyek. Az égig csaptak. Az égig! Azt látnod kellett volna, édesapám. Akár a filmekben! Szerintem sokan hülye fejjel azt hitték, hogy játékról van szó, csak mert kijött a körzeti tévé is. Én rögtön tudtam, hogy komoly a balhé. Egy apa azt megérzi. Azért próbáltalak hívni, mert nem vol-

tunk elegen, pedig ha elegen vagyunk, akkor elkerülhetünk volna ezt a szégyent. Én ellene szavaztam, illetve nem ő ellene, hanem az ellen, hogy ne akasszák fel, na egy frászt, szóval az ellen, hogy csak úgy, ukk mu-kk fukk kinyiffantsák, de nagyon körmönfontan tették fel a kérdést, úgyszólván lehet, hogy az a sok primitív meg sem értette. Ez az eredménye, ha az értelmesebbek kivonják magukat a politikából, és bezárkóznak a kertjükbe, már meg ne haragudj, nem azért mondom, de ez az igazság.

Az értelmesebbek. Meg a politika.

Végignézttem a kerten. A nagy fűzfa lombkoronája tükröződött a medence vizén, s a sötétzöld tükörkép alatt mintha ismeretlen mélységek rejtőztek volna, amelyeket a hosszú, napfényes évek alatt sem fedezett fel a szemem. Hiába tudtam, hogy nincsenek ott semmiféle mélységek, csak egy véletlenül arra sodródó felhő takarta el a napot pár pillanatra, hiába tudtam, hogy a medence pontosan két méter mély, és ha a vízen átsüt a fény, akkor még az elsüllyedt mogyorófa-levelek erezte is látszik az alján, hiába tudtam mindezt, képtelen voltam a szemem levenni róla.

– Ez lehetetlen – mondtam. – Ez... ez nem normális.

– Oké, ha nem hiszed, kapj fel a bringára, és nézd meg. Szerintem még mindig ott lóg. Úgy látszik, már mindenki tud róla, csak te nem. És hogy ne tévedjél nagyot; ott voltak a rendőrök is. Kiszálltak a kocsi-ból szavazni.

A kutya felpattan a lábától, és előrerohan az utcafront irányába.

– Úgy látszik, csöngettek – mondja a szomszéd, és kelletlenül elindul a kapu felé. – Te hallottad? Mert én nem. Megyek, megnézem, ki a bánat az. Még szerencse, hogy ez a lüke jószág azonnal bejelez. Mindjárt visszajövök.

Leülök a nyugágyra a medence mellett, és fölteszem a lábam, bár a cipőmre ragadt némi kosz, és a nyoma azonnal meg is látszik a csikos vásznon. Le van tojva.

Pár percig mereven nézem a lábszomszéd kátrányfekete deszkakerítését, és megpróbálom kiüríteni az agyam, ahogyan az esti tábortűzbe bámulva szoktam tenni, amíg az asszony a házban, sorban, egytől egyig, kivétel nélkül megtekinti a híradókat. Kár volt levágni azt az utolsó nagy mogyoróágot, amit elleptek a hernyók, mert most idelátszik a tévéantenna a szomszéd házának tetejéről. Egyenként kellett volna leszedgetni róla azokat az apró kis dögöket, és behajigálni a tűzbe, hogy sercegenek. Amit meg kell tenni, azt nem lehet megúszni. Nem lehet megúszni.

Kikecmergek a nyugágyból, s közben majdnem belefordulok a vízbe. Az erőfeszítéstől sebesebben kezd verni a szívem. Ha három lenne, mint a polipnak, mind a három egyszerre fájna.

Beletelik pár percbe, míg rászánom magam a felállásra, de aztán előreballagok azért az istenverte telefonért.